

Avalik teenistujaeetika nõukogu koosolek

PROTOKOLL

Toimumiskoht: Suur-Ameerika 1, Tallinn

Toimumisaeg: 13.06.2025

Algus kell 9.00, lõpp kell 11.15

Juhatas: Külli Taro (eetikanõukogu esimees)

Protokollis: Anna Laido (eetikanõukogu sekretär)

Võtsid osa: Heiki Sibul, Airi Mikli, Aive Pevkur, Kaur Kajak, Ulla Saar ja Heddi Lutterus.

Puudusid: Jüri Mölder ja Mariann Märtsin.

Kutsutud: Kalle Viks, Rahandusministeeriumi riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakonna juhtivanalüütik.

PÄEVAKORD:

1. **Huvide konfliktid avalike teenistujate kuulumisel riigi äriühingute nõukogudesse.** Milliste eetika põhimõtetega tuleks arvestada avalike teenistujate osalemisel riigi äriühingute nõukogudes? Millistel juhtudel tuleks nõukokku kuuluval avalikul teenistujal ennast äriühingut puudutavatest otsustest taandada?
2. **Personali- ja siseauditi juhtidega toimunud arutelude tagasiside ja ettepanekud eetikanõukogule.** Ettepanekute alusel eetikanõukogu tegevuste arutelu (jätkuna eelmisele eetikanõukogu koosolekule).
3. **Kohapeal tõstatatud teemad.** Kingituste ja soodustuste hea tava täiendamine.

1. Huvide konfliktid avalike teenistujate kuulumisel riigi äriühingute nõukogudesse.

Riigi osaluspoliitika eesmärk on tagada läbipaistvus, vastutustundlikkus ja avaliku huvi esindamine riigi äriühingutes. Riik tegutseb siin mitmes rollis, olles nii omanik, poliitikakujundaja kui järelevalvaja. Need rollid tuleb hoida selgelt eraldi, et vältida huvide konflikte. Nõukogu liige ei tohi täita muid rolle samas äriühingus (nt olla selle töötaja, tarnija või klient).

Nimetamiskomiteel on siin oluline roll eetilise juhtimise tagamisel. Ta hoolitseb selle eest, et nõukogu liikmed oleksid kompetentsed, sõltumatud ja laitmatu mainega. Sponsorlus, poliitilised annetused ja muud potentsiaalselt kallutatud tegevused peavad olema välistatud. Samuti on siin oluline roll riigi osalust valitseva ministeeriumi kantsleril, kuna tema tunneb nimetamiskomitee liikmena oma asutuse avalike teenistujate rollijaotust kõige paremini.

Arutati, kas ja kuidas peaksid avalikud teenistujad taanduma riigi äriühingute nõukogude tööst, kui nad samaaegselt kujundavad sama valdkonna poliitikat või teevad järelevalvet. Toodi esile, et kuigi seadused otseselt ei keela sama valdkonna avalike teenistujate kuulumist nõukogudesse, on eetiliselt oluline vältida huvide konflikti. Soovitused vältida huvide konflikte nõukogudesse nimetatavate ja kuuluvate

avalike teenistujate osas on toodud ka 2025.a uuendatud riigi osaluspoliitika põhimõtete [dokumendis](#). Osaluspoliitika põhimõtete dokumendi kohaselt toimub avalike teenistujate valik nõukogudesse lähtuvalt vajalike kompetentside olemasolust ja huvide konfliktide puudumisest ning avalike teenistujate roll ega vastutus äriühingu nõukogu liikmena ei erine nõukogu teiste liikmete omast. Samuti ei valita nõukogudesse avalikke teenistujaid, kes vahetult osalevad konkreetset äriühingut puudutavate järelevalveliste otsuste tegemises.

Vältida tuleks olukorda, kus nõukogu liige vastutab oma põhiametikohal sama valdkonna poliitikakujundamise ja seadusloome eest, samalt juriidiliselt isikult avaliku teenuse tellimise ja rahastamise eest või sama juriidilise isiku üle järelevalve teostamise ja sanktsioonide rakendamise eest. Avalikust teenistujast nõukogu liige peab suutma rollid ühildada ehk tegutseda nii riigi kui riigi osalusega juriidilise isiku huvides, mis võivad kattuda, taandades end vajaduse korral otsustest.

Arutati ka avalikelt teenistujatelt oodatavat jahtumisperioodi pärast lahkumist ametist. Toodi näiteks juhtum, kus endine asekancler suundus koheselt tööle eraettevõttesse, millega ta varem koostööd tegi. Leiti, et sellised üleminekud vajavad selgemaid reegleid, sh sisemist kokkulepet ja võimalusel ka jahtumisperioodi. Vajalik on ka nõukogudesse nimetatavatele teenistujatele paremini selgitada huvide konflikti tekkepõhjuseid, et neil oleks selge arusaam, millal nad ei saa osaleda otsustamises.

Eetikanõukogu soovitas Rahandusministeeriumil tõhustada eetika alast selgitustööd avalikest teenistujatest riigi äriühingute nõukogu liikmetele. Avalikest teenistujatest nõukogude liikmed peavad ära tundma huvi- ja rollikonflikte ning rakendama vastavaid eetikanorme (sh teadma, millal otsustamisest taanduda).

2. Personali- ja siseauditi juhtidega toimunud arutelude tagasiside ja ettepanekud eetikanõukogule. Ettepanekute alusel eetikanõukogu tegevuste arutelu.

Jätkus arutelu avaliku teenistuse asutuste auditi- ja personalijuhtide tagasiside põhjal eetikanõukogu töö edasise tegevuse sisuliseks korraldamiseks.

Kõrvaltegevuste ja huvide konflikti teema arutelu keskendus olukordadele, kus avalik teenistuja on seotud sama valdkonna ettevõtlusega, mida ta reguleerib või poliitikakujundajana suunab. Ekspertiis tähendab sageli seotust vastava valdkonnaga ning erialased teadmised eeldavad praktika tundmist. Toodi näiteid kalanduse, mesinduse, loomakaitse ja lennunduse valdkondadest. Tõdeti, et kuigi ekspertiis on oluline ning vajalik, ei tohi avalik teenistuja olla samal ajal seotud organisatsioonidega, mille suhtes ta otsuseid teeb. Käsitleti juhtumit, kus ühe valdkonna avalikust teenistujast juht keeldus lahkumast sama valdkonna mittetulundusühingu juhtorganitest. Arutati toimingupiirangu rakendamist ja kõrvaltegevuse loa andmise tingimusi ning märgiti, et iga juhtumit tuleb hinnata eraldi. **Huvide konfliktide vältimiseks tuleb asutustel tagada läbipaistvus ja vajadusel avalik teenistuja taandada või kõrvaltegevus keelata.**

Järgmisena arutati töökiusu ning tööstressi teemat. Pöörati tähelepanu töökiusu teema kasvule avalikus teenistuses. Toodi esile, et töökius ei ole alati lihtsalt tuvastatav ning et mõned töötajad võivad ise väidetava kiusu kaudu tööandjat survestada. Samas on olukordi, kus avalikud teenistujad kogevad süstemaatilist halvustamist kodanike poolt. Mõned asutused on vastumeetmena eemaldanud oma teenistujate kontaktid veebilehtedelt, kuid see lahendus ei ole kooskõlas avaliku teabe seaduse ja avatuse põhimõttega. **Rõhutati vajadust pakkuda tuge – koolitusi, selgeid juhiseid ja psühholoogilist abi. Avalikel teenistujatel peab olema õigus end väärkohtlemise eest kaitsta ning keegi ei pea taluma ebaviisakat kohtlemist.**

Seejärel keskenduti kaugtöö eetilistele aspektidele. Kaugtöö tingimused võivad ohustada andmete turvalisust ja ametisaladuste kaitset. Rõhutati vajadust tagada, et tundlik info ei satuks avalikus ruumis

või koduses keskkonnas töötades kõrvaliste isikute kätte. Lisaks käsitleti küberturvalisuse riske ning vajadust regulaarselt ühenduda asutuse turvaliste võrkudega. Arutati ka pikemaajalist töötamist välisriikides ja sellega seotud riske. **Tööandjad peaksid määrama selged kaugtöö reeglid ja tagama, et avaliku teenistuja töökoht asuks võimalusel Eestis, vähemalt osaliselt füüsiliselt kohal olles.** Paljud asutused on vastavad põhimõtted oma sisekordades ka kehtestanud.

Lisaks arutati vajadust rõhutada ka neid eetika aspekte, mis ei ole alati otseselt seotud korrupsiooniennetusega – nagu viisakus, säästlikkus, hoolivus ja koostöö. Toodi välja, et avaliku teenistuja töö põhjalikkus, kompetentsus ja teavitustöö on samuti eetilise käitumise osad. Juhiti tähelepanu olukordadele, kus avalik teenistuja võib teadmatuses või lohakusest rikkuda seadust, näiteks transiitlubade andmisel, kus ei hinnata piisavalt sanktsioonidest tingitud piiranguid.

Eetikanõukogu tegi Rahandusministeeriumile ülesandeks oma tähelepanekuid asutustele kommunikeerida ning levitada personalijuhtide ja korrupsiooni ennetuse võrgustikes.

3. Kohapeal tõstatatud teemad. Kingituste ja soodustuste hea tava täiendamine.

Eetikanõukogu tegi tavale tasuta piletite kasutamise osas veel täiendusi. Välised koostööpartnerid ja asutused ootavad avalike teenistujatelt osalemist erinevatel üritustel, nt kultuurivaldkonnas saadetakse tihti kutseid teatrietendustele ja näituste avamistele. Toodi välja, et sellised ootused ei tohiks viia olukorrani, kus tasuta pääsmed edastatakse pereliikmetele või tuttavatele.

Arutati, kus jookseb avalike teenistujate jaoks piir ametiülesannete täitmise ja isiklike hüvede vahel. Rõhutati ka selliste olukordade ära tundmise olulisust, kus ametikohustuste raames üritustel osalemine võib tekitada mulje isiklike soodustuste saamisest.

Lepiti kokku, et ainult ametikohustustest tulenev osalemine on põhjendatud ning igasugune isiklik kasu tuleb välistada. Soovitati üldise põhimõttena käsitleda tööga mitteseotud hüvesid kui soodustusi, mida avalik teenistuja ei tohi vastu võtta. Tava teksti tuleb seega lisada selgem soovitus, et ainult ametikohustustest tulenev osalemine on põhjendatud.

Otsustati, et eetikanõukogu sekretär täiendab kingituste ja soodustuste head tava arutelu käigus tehtud märkuste põhjal ning saadab tava teksti eetikanõukogule ülevaatamiseks.

Lepiti ka kokku, et **järgmine eetikanõukogu koosolek toimub 19. septembril** ministeeriumide ühishoones. Käesolev protokoll avaldatakse eetikanõukogu veebilehel.

Külli Taro

/allkirjastatud digitaalselt/

Koosoleku juhataja

Anna Laido

/allkirjastatud digitaalselt/

Protokollija